

Talepapir ved foretræde for Børne- og Undervisningsudvalget 5-4-2016

Forslag til revision af faget Almen Studieforbereelse i Stx

Almen Studieforbereelse er i dag et fag på B-niveau med 200 timer a 60 minutter og er placeret over alle tre gymnasieår. Almen Studieforbereelse foreslår jeg ændret til et fag på C-niveau med 75 timer a 60 minutter og placeret i 3.g. Begrundelsen herfor er først og fremmest, at tværfaglighed eller mere præcist flerfagligt samarbejde forudsætter, at der er opnået en faglig viden, kendskab til fagets metoder m.m., og denne kan ikke forudsættes at være tilstede før i 3.g. Vore erfaringer efter ti år med AT understøtter dette synspunkt.

Af de første 75 timer, der derved frigøres, foreslås filosofi på C-niveau indført i 2.g.

Begrundelse for at erstatte en del af AT-faget med filosofi.

Karakteristik af nutidens unge:

Der er en høj grad af konsensus blandt unge om, at alt er subjektivt, og det forstås på den måde at tilværelsen er grundlæggende værdiløs og uden mening, dvs. unge har en nihilistisk opfattelse af tilværelsen. Hvorfor denne - i virkeligheden filosofiske - opfattelse er nærmest enerådende, er mere end gådefuldt, da de unge jo netop aldrig er blevet undervist i filosofi. Men de har jo af samme grund heller aldrig kunnet sætte spørgsmålstegn ved den. Filosofien forsvinder ikke ved at man undlader at undervise i den, tværtimod vender den oftest grusomt tilbage som tidsånd, en tidsånd, som det kan være meget vanskeligt at gøre sig fri af og se alternativer til, hvis man netop ikke har kendskab til sådanne alternativer. Den filosofiske "nisse" flytter altid med. Den kan ingen undgå, hvad enten man ved af det eller ej.

Hvad angår personligheds- og karaktertype ser eksperterne tendenser blandt unge til stigende infantilisering og diagnosticering og patologisering, jf. f.eks. at flere og flere studerende har behov for psykologhjælp for at kunne gennemføre studierne. Ofte betegnes den moderne personlighedstype som narcissistisk og selvcentreret.

Det er min opfattelse, at der er en sammenhæng mellem unges nihilistiske opfattelse af livet og så det, at de får sværere og sværere ved at magte tilværelsen. Og svaret på disse for den enkelte og for samfundet og for vores kultur ikke særligt positive tendenser er først og fremmest at styrke dannelsen af de unge.

Filosofi er dannelsesfaget par excellence. Filosofi betyder "kærlighed til visdom" og handler om at stille de store og grundlæggende spørgsmål til livet og om forsøget på at besvare dem. Med "store og grundlæggende spørgsmål" menes de mere åbne spørgsmål, som det ikke er let at give et enkelt eller udtømmende svar på, og som de store tænkere igennem tiden har besvaret på forskellig vis.

I faget filosofi får man mulighed for at fordybe sig i tænkere som Sokrates, Platon, Aristoteles, Descartes, Kant, Bentham, Kierkegaard, Nietzsche, Sartre, Løgstrup m.fl. I filosofi lærer man at blive bedre til at håndtere og analysere tankegange og begreber, ligesom man lærer at identificere og gennemskue god og dårlig argumentation. Og vigtigst af alt får man derved på kvalificeret vis mulighed for selv at tage stilling til de spørgsmål, som ethvert tænkende menneske må stille sig i løbet af livet og ikke mindst i ungdommen.

Den helhedsforståelse, som var et formålene med Almen Studieforbereelse, lykkes ikke med tværfaglighed, hvilket er en videnskabsteoretisk misforståelse (jf. K.E. Løgstrup) (jf. i øvrigt JP-artikel 2/4-16: "kritikken af tværfaglighed er forstummet", men spørgsmålet er hvorfor...). Filosofi derimod er det, der ikke har kunnet blive til videnskab, det, der ikke har kunnet videnskabeliggøres. Filosofi sigter mod helhedsforståelse i modsætning til videnskabernes fagspecialisering. Filosofi stiller alle de grundlæggende spørgsmål, som ethvert menneske og ikke mindst unge mennesker må stille sig selv: hvad er et menneske? hvad er det for en verden, jeg er i? Hvad kan jeg vide? eller med andre ord: Findes der noget, der er sandt og i givet fald: hvordan finde det?

Og ikke mindst stiller filosofien de normative spørgsmål, som moderne videnskab ikke kan: hvad er det gode menneske? hvad er et godt liv? hvordan behandle andre mennesker? og i dag også hvordan behandle naturen? og videre hvad er det gode samfund? og hvad er skønhed og kunst, og hvilken betydning har de? Når vi ikke lader unge få en kvalificeret undervisning i disse grundspørgsmål, så lader vi ungdommen i stikken, så lader vi den sejle sin egen sø. Ikke at give unge mennesker mulighed for at blive konfronteret med de svar, den vestlige filosofiske tradition er rig på, det er at lade dem forblive i deres egen lille private og narcissistiske verden. Det er efter min mening en sølle kultur, der ikke har noget, den ønsker at viderebringe til den næste generation om de grundlæggende og vigtigste spørgsmål i livet, men blot siger: Find selv på noget.

Som gymnasiet er indrettet i dag får eleverne f.eks. ikke undervisning i et så centralt område af filosofien som etikken, og det hvad enten man nu definerer etik bredt som i Antikken, hvor den betød spørgsmålet om, hvordan livet som sådan - som helhed - skal leves, eller mere snævert som i dag, hvor etik ofte er begrænset til forholdet til andre mennesker. I faget religion er der krav om at eleverne skal stifte bekendtskab med religiøs etik, men hele den etiske tradition fra antikken til vore dage vil gymnasieelever ikke blive indført i. Kun hvis han/hun er en af de få, der har valgt filosofi som valgfag, får man denne vigtige ballast med sig videre i livet. Og rigtig mange elever ønsker virkelig at få filosofi, men har ofte ikke valgmuligheden pga. de mange fagbindinger.

Faget filosofi giver derfor med andre ord en viden, nogle færdigheder og stof til eftertanke, der ikke blot kan bruges i gymnasietiden og alle de andre fag, men også for resten af livet. Undervisning i filosofi bevirker, at man både eksistentielt og intellektuelt udfordres og derved gennemgår en modningsproces eller hvad der er det samme: en dannelsesproces. Ved at lære at forholde sig filosofisk til tilværelsen opnås en personlighedsmæssig styrke og livsduelighed, som moderne mennesker ofte føler, de mangler.

Når man i formålsparagraffen for gymnasiet derfor skelner mellem dannelsesaspektet og det studieforberedende aspekt overser man, at det mest studieforberedende man kan gøre for, at unge mennesker kan gennemføre en uddannelse, det er at modne dem eller altså danne dem til at kunne magte studier – og til at kunne magte tilværelsen i det hele taget.

Ud over det helt centrale dannelsesaspekt har undervisningen i filosofi også andre positive virkninger. For eksempel kunne man nævne:

Filosofi bidrager mere end noget andet fag til at det faglige niveau højnes i alle fag. Dette bekræftes ofte af andre fag og ses specielt i de større skriftlige opgaver i gymnasiet. Effekten forekommer ikke kun i humanistiske fag, men ses i hele fagrækken. Abstraktionsevnen og evnen til at argumentere sagligt er noget alle fag nyder godt af. Og borer man tilstrækkeligt dybt i fagene uanset fag ender de alle i de filosofiske spørgsmål. At de andre fag nyder gavn af filosofifaget er også grunden til, at det er vigtigt, at det allerede ligger i 2.g, sådan at den fulde effekt af det kan høstes i 3.g.

Filosofi bidrager også til at elever fra ikke-boglige miljøer ”knækker koden” og pludselig også kan og tør deltage i samtalen. Omvendt ses det nogle gange, at elever, der har lært de fine ord hjemme ved middagsbordet og kan tale med om alt, lærer, at det er ikke nok at kunne snakke løs, men at der kræves intellektuel stringens og præcision for at blive taget alvorligt. Alt sammen godt for begge elevtyper.

Undervisning i filosofi har også integrationspotentialer af elever med anden etnisk herkomst og kan dermed også udgøre en modvægt til radikaliserings-tendenser. Sidste år havde jeg f.eks. en stærkt troende muslimsk pige i klassen, i øvrigt min opmærksommeste elev på dette hold, og flere gange sagde hun, at det her blev hun altså nødt til at gå hjem og tale med imamen om. Filosofi får eleverne til at stille spørgsmål til det, de ikke troede kunne være anderledes, og det gør dem bekendt med, at der er andre svar end dem, de troede, var de eneste mulige.

Konkluderende sagt: Indførelse af filosofi i gymnasiet er det enkelttiltag, der vil kunne bidrage mest til at fremme elevernes dannelsesproces - og dermed også gøre dem studieparate. Hvis eleverne modnes allerede mens de går i gymnasiet, ville færre måske også føle behov for at tage et eller flere sabbatår efter gymnasiet.

Og sidst men ikke mindst vil indførelsen af filosofi i gymnasiet også bringe os på linje med de andre store kulturlande: Tyskland, Frankrig og Italien f.eks.

De 50 timer, der resterer ved at ændre AT fra et fag på B-niveau til et fag på C-niveau og indføre filosofi på C-niveau, bør overføres til danskfaget. Dansk er i dag et fag på A-niveau med kun 260 timer og ville dermed nærme sig det timetal, der normalt udgør et A-niveaufag, nemlig 325 timer. Den litterære dimension i dansk blev beskåret ved 2005-reformen og udgør nu kun halvdelen af faget. De 50 timer bør derfor anvendes til, at litteraturlæsningen styrkes, først og fremmest ved læsning af de klassiske værker. Og ved klassiske værker forstår jeg de værker, der er blevet stående og i dag vedbliver med at give os en forståelse af menneskelivets grundvilkår på tværs af tid, sted og kultur.

Ved at indføre filosofi i gymnasiet og ved at styrke læsningen af de litterære klassikere vil vi ruste unge mennesker så godt, som vi overhovedet kan, til at blive selvstændige og livsduelige mennesker, der kan

magte videregående studier og magte tilværelsen, - også når denne tilværelse viser sig fra dens ikke mest venlige og imødekommende side og derfor stiller krav til os.

Uffe Steen

Lektor ved Aalborg Katedralskole og Aalborg Studenterkursus

Mobil: 40 54 52 10

E-mail: us@aalborgstudenterkursus.dk